KARISTON 50 P:N KIRJOJA N:o 10

PEKKA PUAVALJ

LUONNEPIIRTEITÄ PURKUPÄIVILTÄ

KIRJOITTANUT

MAIJU LASSILA

KUSTANTAJA
ARVI A. KARISTO, HÄMEENLINNA

HÄMEENLINNA 1912
O.-Y. HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO

I

Pekka Puavalj oli jo yli kuudenkymmenen. Hän oli niitä maailmasta häviäviä, joissa näkyvät vielä luojan sormien jälet selvinä, ihanina, luonnollisina kuin kirveen jälet karkeassa veistoksessa. Hän oli luontoa kuten kääpä on koivuansa. Turkkipahanenkin, pieksut, kaikki oli hänessä hänen omaaitseänsä, hyvänsuopaa, kuten aina on luonto. Lähes neljäkymmentä vuotta oli hän elänyt avioliitossa Ieva Liisansa kanssa ja koko sillä ajalla ei hän ollut

vielä ehtinyt päästä hänen kanssansa varsinaiseen riitaan asti. Olihan tosin sattunut jo useinkin yhtä ja toista, mikä pyrki suututtamaan. Usein oli Ieva Liisa jo toraillutkin hyvät tovit, mutta hän vaan ei ollut ennättänyt vielä koskaan päästä torasanoihinkaan asti, kun jo suuttumisen aihe oli alkanut unehtua, Ieva Liisa lauhtua ja elämänhuolet tai joku satunnainen pikkutapaus kiinnittäneet mielen muuhun.

Niin oli hän siis elänyt mökkipahaisessaan parin kivenheiton päässä järven rannasta. Koko avioliiton ajan oli Ieva Liisa kärttänyt häntä kaivamaan kaivoa, jottei tarvitsisi noutaa vettä rannasta asti, eikä hänellä itsellänsäkään ollut mitään sitä asiaa vastaan. Päinvastoin: hän tunnusti että kaivo oli peräti tarpeellinen ja välttämättömästi kaivettava, mutta työn alottaminen vain lykkäytyi vuodesta toiseen.

Vihdoin viime kesänä, neljäntenäkymmenentenä aviovuotenansa, oli hän kerran

ettonetta makaillessansa johtunut ajattelemaan, mahtoikohan olla vesisuoni siinä aivan hänen allansa, keskellä pihaa, missä hän loikoi mahallansa päivänpaisteessa, piippunysä ikenissä. Hän oli sitä tovin aikaa miettinyt, ja kun ei päässyt muutoin varmuuteen, oli hän käynyt uteliaaksi kuin lapsi ja arvellut:

„Ka, kaivaa häneen kaivon, niin sittepähän näköö, vettäkö hänessä on vain muata.“

Ja oitis oli hän ryhtynyt kaivamaan. Saisihan Ieva Liisakin silloin kaivon ja jättäisi kiusaamisen. Niin oli hän jättänyt kiireellisemmät työt kesken ja alkanut painua maan sisään sitä mukaa kuin kaivo syveni. Ja kun Ieva Liisa häntä silloin torui, muistuttaen että nyt, kiireenä työaikana, ei sovi tuohon puuhaan puuttua, oli hän vain rauhallisena arvellut:

„Ka, eipä sitä muuten tiijä, muako siinä on vain vesj pohjalla . . . jos ei kaiva kaivuu.“

Ja hän kaivoi, pääsi vesisuoneen asti, oli tyytyväinen, lopetti työnsä ja arveli vaimollensa:

„Vesj siinä olj.“

Ieva Liisa ei tiennyt mitä sanoa. Hän murisi jotain kiireestä työajasta. Mutta levollisena selitti silloin mies:

„Ka, ihehän sie sitä vatkutit jo neljäkymmentä vuotta ... sitä kaivuu ... Niin jotta nytpähän hiän sitte on.“

Niin oli valmistunut kaivo. Siitä puuttui nyt ainoastaan puitteet ja kansi, ja ne siitä puuttuvat tänäkin päivänä.

*

Nyt oli talvi, tavattoman luminen olikin. Tammikuun kylmät tuiskut olivat alkaneet. Tänäänkin tupruutti lunta niin, että ilma oli sakeana.

Ja juuri tänään oli heidän neljäskymmenes hääpäivänsä, muistopäivä siis. Miten lie ollutkin, että Ieva Liisa sen sattui muis-

tamaan, kun he olivat lääväpahaisessa juottamassa lehmiä. Hän ilmoitti huomionsa miehellensä ja arveli vielä, hetkisen aikaa mietittyänsä:

„Mitä häntä nyt oikein tekisj . . . näin tuommoisena päivänä.“

Hän sillä mietiksi oikeastaan, olisiko keittää kahvit sekä nyt heti, että myöhemmin, pitkin päivää, vai olisiko ehkä paistaa piiraat. Pekka Puavalj sytytteli piippuansa, eikä oikeastaan vielä ajatellut mitään aivan selvää. Siksipä ei hän ollutkaan valmis vastaamaan, kun Ieva Liisa toisti arvelunsa kysyvästi, miten olisi juhlittava, vaan tokaisi aivan umpimähkään:

„Ka, vaikka laskisj tuon hiehon ulos vähä jalotjtelemaan . . . Niin sielläpään hiän sittä suap hyppii ja juosta . . . eikä tarvihe tänne tuuva sille vettä.“

Ja miten olikaan, päästi hän yhtäkkiä hiehon irti ja laski ulos. Eikä Ieva Liisakaan ensin ehtinyt häntä kieltää, eikä sitte

enää viitsinytkään, sillä hän oli miehensä vastauksesta ikäänkuin hieman nyreytynyt ja vaikeni kuin ajatellen ynseästi: ei suotta maksa puhua . . . mokomallekin.

Niin pääsi hieho vapauteen, pois läävärähjän pimeydestä. Ja miten se riemastuikin! Se puhahteli, syöksähteli juoksuun, pyörähteli ja hypähteli joskus kuin tuulen kanssa riemuiten, punalteli päätänsä ja nautti lumipurun ja tuulen tanssista. Todellakin juhli se isäntäväkensä hääiloa.

Juhli, niin, — mutta ei kauvan: innoissansa ei se huomannut avonaista kaivoa, suistui siihen ja seisoi nyt sen pohjalla mahaansa myöten kylmässä vedessä.

Mutta meidän tärkeään tehtäväämme ei kuulu ensimäisen hämmästyksen, Ieva Liisan kiivastuksen ja ensi pelastustointen kuvaaminen ja selostaminen. Turhaan oli siinä puuhailtu. Kaivo oli syvä. Ieva Liisa oli hätäytynyt, mutta Pekka Puavalj oli arvellut hänelle rauhallisesti:

„Ka, tottapahan tuon yhen hiehon nyt jaksaa tuolta pois kettee.“

Niin hän ehkä uskoikin, mutta pettyi. Pahinta oli, että heillä ei ollut niin pitkää nuoraakaan, joka olisi ulettunut kaivon pohjaan ja sieltä hiehon mahan alitse takaisin. Hiehoa alkoi palella. Se ynisi, pää kallellaan, happamen näköisenä. Ieva Liisa alkoi jo torailla. Hiehoa säälien soimaili hän jo miestänsä kuin itsekseen nurkuen:

„Sen pitii se kaivosa siihen kaivoo keskelle pihoo! Eikä sillä ies sen vertoo oo älyy, jotto panis kannen!“

Miehen ajatukset hidastuivat nyt hiehon kohtalon johdosta verkallisemmiksi. Siinä hiljakseen touhutessansa puolustautui hän toki kuin hökäisemällä:

„No kukas sitä nyt luul, jotta ihe pirukaan hyppevää auk olevaan kannettomaan kaivoon ihtiisä hukuttamaan.“

Ja todellakin tuntui se hänestä mahdot-

tomalta. Jos olisi ollut petollinen, lahonut kaivon kansi silmänlumeena, niin siitä olisi vielä voinut erehtyä. Mutta hypätä kaivoon joka aivan ammotti auki ja siten ikäänkuin varotti turmasta! Ei ainakaan hän olisi moiseen pudonnut.

Niin puuhailtiin, Ieva Liisa touhukkaammin, Pekka Puavalj itse tyynenä, vaimon hyvitellessä hiehoa surkutteluilla:

„Niin, Punikki-rukka . . . Ammuuko se Liisan Punikki . . . Yy-yy!“ hyvitteli hän lopuksi, säälitellen, hiehon ynisevää ammumista matkien, suuttui samalla mieheensä ja äsysi sille viimein:

„Ja ala turistoo siinä sitä nokkoosj ja mää hai Viänäsen mökiltä lisäks nuoroo, jotta suap nostoo!“

Jussi Viänäsen mökille oli matkaa puolen kolmatta kilometriä. Pikemmin joutuaksensa oli Pekka Puavalj valjastanut tamma-rupukkansa liistereki-pahasen eteen ja

ajoi nyt purussa ja pakkasessa umpista tietä myöten. Lyhyt turkki uumenilta vyötettynä, piippunysä hampaissa oli hän asettunut polvillensa rekirähjänsä sevälle, josta hän paremmin ylettyi lyödä räpsyttelemään tammaansa. Tämä koki pyrkiä eteenpäin paksussa lumessa, pistäen vaivaloiseksi juoksun lönkytykseksi aina räpsäyksen saatuansa, mutta oitis taas pysähtyen astua kopsuttamaan, pää aina painuksissa.

Siinä kiireen touhakassa oli Pekka Puavaljkin ikäänkuin tullut hieman kärsimättömäksi. Se oli ensi kertaa hänen elämässänsä. Kun matka tuntui edistyvän liian hitaasti, nyhti hän tammaa ohjaksista, jopa joskus ärjäsikin sille ja sadatteli hitaasta kulusta, soimaten:

„Tie ennättää siitä altasj hävitä siinä mualiman hävityksessä ennenkun piäset toiseen paikkaan!“

Ei hän itsekään tajunnut tätä kiireellisyyttänsä ja siitä johtunutta ärtymyksen-

tapaista. Hän yritti imaista savuja, mutta kaivolla puuhatessa olivät kädet kohmettuneet ja rukkaset jäätyneet. Piippunysä putosi niistä liisteille. Häntä se suututti niin, että hän tiuskasi tammalle:

„Prtuu! . . . Mitä siinä nyt hypit ja lennät kuin lintu!"

Se oli tammalle ilosanoma, tuo „prtuu". Se pysähtyi niin äkkiä, että Pekka Puavalj menetti tasapainonsa ja nyökähti reen sepää kohti nenällensä, miltei tuiskahtaen nurin ja lausui asiaan kuuluvan „perhanansa". Oitis kohosi hän kuitenkin taas, sai luuvartisen piippunysänsä kopeloiduksi käsiinsä ja suututteli sille:

„Pahanhengen tynkä, kun ei enee koprassakaan kestä!"

Ja taas hän ärjäsi ja riuhtasi tammaansa juoksuun . . . Lunta tuiskusi suut ja silmät täyteen. Hän tapasi piippuansa rukkaiskädellä ja taas putosi nysä kankeasta rukkasesta, vierähti liisteeltä lumeen ja

sotkeutui siihen. Ajajan täytyi pysäyttää vetäjänsä. Hän kömpi alas reen seváltä, ryhtyi etsimään ja hämmenteli kotvasen lumikinosta ennen kun löysi nysänsä ja pääsi taas jatkamaan kulkuansa.

Mutta nämä hääpäivän monet vastoinkäymiset olivat nyt yhdessä kylmän ja lumipurun kanssa, ihme kyllä, vaikuttaneet häneen niin, että hän unohti koko varsinaisen asiansa: kàivossa ynisevän hiehon. Tai oikeastaan juuri hieho — kiirehtiminen sitä pelastamaan — sai aikaan, että nämä viivytykset, tamman hitaus, piipun putoomiset ja muut, häntä tavallaan ärsyttivät, jotta hän unohti sen pääasiansa. Piippuunsa suuttuneena manaili hän nyt itseksensä:

„Pahulainenko hänessä lienöökii, jotta imeisen ei kannata rikastuu ies sen vertoo, jotta kannattasj ostoo lankvars piippu, vuan pitää koko ikäsä imeksii tuata luuvarsnysee, joka ei käsissäkään kestä!“

Niin alkoi häntä suututtaa luuvarsinen piippunykerönsä, ja hänessä heräsi lapsen mieliteko, joka joskus ennenkin oli hänessä jo hiljaa kytenyt: halu saada pitkä letkuvarsipiippu.

*

Näissä turmeltumattoman luonnonihmisen ajatuksissa ajaa körötteli hän edellensä, kun aivan pahimmassa lumiahteessa ajoi vastaan Ierikkä Pullinen. Tämä oli menossa hakemaan Sarvi-Kaisoo kuppaamaan vaimoansa, joka oli äkkiä kovasti sairastunut. Lunta tuiskusi niin sakeasti, että vastaantulijaa ei erottanut ennen kun hevospahaset jo töksähtivät aivan vastatusten. Vaikea oli siinä toisiansa sivuuttaa: tiepuoleen ajaessa olisi hevonen uponnut nietokseen korviansa myöten. Ierikkä Pullinen alkoi silloin siunailla:

„Onpaan tualle kohalle pahuus ajanna tuata lumen riesoo niin, jotta jos hevonen

putuisj tieltä tuonne hankeen, niin se siihen hautaatusj korviisa myöten niin syvälle, jotta sitä ei saisj enee siitä pois ens kesänäkään, vaikka häntä kaivais lapiimen kansa."

„No on sitä ahtanna lunta! ... Ja vielä on pahulaisen hyväkäs osanna sen ajoo ihan tähän vastaantulokohalle!" myönnytteli Pekka Puavalj lisäten:

„Tokkohaan tästä enee piäsöökään toissiisa sivu, vuan pitääköön jo tähän jiähä tuomiopääivään asti."

Niin alkoi heidän välillensä juttelu. Pekka Puavalj sai tietää Ierikän asian ja voi hänelle ilmoittaa, että Sarvi-Kaisa ei ollut kotosalla, joten oli parasta kääntyä takaisin, hakemaan Lopo-Leena, joka myöskin oli hyvä kuppari. Puhelias Ierikkä Pullinen tuli hyvillensä tästä tiedosta, joka säästi häneltä turhat ajovaivat ja hän ojensi Pekka Puavalille tupakkakukkaronsa ja kehotteli, tavallaan leikkiä laskien:

„Ka paa tästä näitä pöllyymään, niin savustuuhan tok sielu ja ruumis tuata purkuu ja pakkasjta vastaan.“

Naapuri oli valmis, ja nyt sattui taas tapaus, joka kiihdytti hänen vastamainittua mielitekoansa: Ierikällä oli näet letkuvarsipiippu, jommoista Pekka Puavalj oli niin kauvan ja viimeksi nyt äsken himoinnut. Heti pisti tuo retvakka punaisesta sahviaaninahasta ommeltu letku hänen silmiinsä, ja kun hän tiesi Ierikän kuuluksi piippujen vaihtajaksi ja hevos-„parissiksaksi“, iski hänen päähänsä ajatus ryhtyä hieromaan piippukauppoja. Siinä mielessä alkoi hän kehua omaansa, arvellen:

„Ka suaphaan tuata panna . . . Vaikka paljokopas tässä luuvarspiipussa mänöökään tupakkoo, kun tää on niin hyvä siästämään, jotta kunhaan siihen vuan panoo yhen tupakan siemenen, niin siitä piisovaa jo savuu ylj vuuven.“

Siitä se alkoi. Tottuneena kauppamie-

henä haistoi Ierikkä heti, mistä oli kysymys. Hänellä oli nyt huonotapainen tamma: se luimisteli, viuhautteli häntäänsä, iukasikin joskus, jopa potkasikin, jos niiksi tuli. Kun se lisäksi oli yhtä huono ja vanha kuin Pekka Puavalin „Piiju“, oli hän tavallista halukkaampi rupeamaan kaupantekoon, johtuaksensa piippukaupasta hevoskauppaan.

Sillä siihen veti häntä luontainen taipumuskin: hän oli näet laajalti kuulu hevosvaihtaja. Hän osti ja möi, vaihtoi ja huikki hevosia kuin rukkasia. Eikä hän harjoittanut sitä kauppaa oikeastaan voitonhalusta, ei pettääksensä. Hän vain piti voimassa hevosvaihtajamainettansa, joka oli hänen ylpeytensä, hänen intohimonsa. Tosinhan siihen liittyi pettäminenkin, mutta luvallisissa rajoissa, asiaan kuuluvana, oikeastaan taitavuuden näytteeksi. Ei hän ollut sillä rikastunut rahtuakaan, eikä pyrkinyt rikastumaan. Hyvä kunhan vain maine säilyi.

Niinpä hän nytkin alkoi heti hautoa hevoskauppaa ja johtaaksensa siihen Pekka Puavalin, tarttui hän tämän piippukauppaan.

Hän alkoi keskustella, tosin välinpitämättömäksi tekeytyen, arvellen:

„Ka, polttaahaan sitä luuvarrellakii, kellä ei lankvartta oo . . . Vaikka köyhän komennoltahaan se tuntuu tuo luutappi nenän alla.“

Niin jatkui. Ierikkä morkkasi luuvarsipiippuja ylimalkaan, kaikkia yleensä, ja ikäänkuin ei olisi tiennyt, että oli kaupanteosta kysymys, ja Pekka Puavalj kehui niitä kovasti, tosissaan, vaikka tapansa mukaan leikkisin sanoin. Hän odotti ja toivoi, että Ierikkä kovana vaihtajana olisi itse alkanut hieroa kauppaa, mutta turhaan. Ierikkä hillitsi itseänsä harkitusti, tupakoi ja puhui joskus ynseästi. Se kaikki kiihdytti vain toisen herttaista mielitekoa.

Ja niinpä ei Pekka Puavalj viimein enää

malttanutkaan, vaan teki ruton tarjouksen. Piippuansa kehuttuaan hän äkkiä ilmoitti:

„Vaikka pitäähän sitä lähimmäisilleenii suuva sen verta hyvee, jotta nyt tuo yks luuvars . . . Niin jotta jos niin mielesj teköö vaihtoo, niin kiännä hevosesj, ja silläpähän Jussi Viänäsen mökissä sitte vaihtoo rojautetaan tuvan lämpimässä.“

„No jos tuota . . . kun siun mielesj niin teköö“, suostui Ierikkä, epäillen toki asiansa eduksi:

„Vaikka tokkopa näistä kauppoja ilennöön tulla, kun on tään tavaran välillä niin suur ero miun hyväks.“

II

Nyt he ajaa laskettelivat umpista tietä myöten, Ierikkä edellä liisteillänsä seisoen. Pekka Puavalj koki nykiä tammaansa pysyttelemään jälessä ja oli aivan tajuamattansa hyvällä tuulella, tietämättä selvästi miksi. Mieliteon toteutuminen, joka oli nyt lähellä ja varma, se sen oli vaikuttanut. Hyväntuulisena räpsäytteli ja nyki hän tammaansa ja piti vireillä puhetta, huudellen edellä ajavalle Ierikälle.

Ja yhtä perinpohjainen kuin hän oli töis-

sänsä, oli hän myös puheissansa. Jos sanat olivatkin leikkisät, oli niiden takana usein syvä ajatus, ja maallisista asioista johtui hän usein aivan huomaamattansa ijäisiin — niihin oloihin, siihen odotettuun hyvään, jota hän, köyhä, kovassa työssä vanhennut mies oli juuri sen elämän kovuuden johtamana vaistomaisesti toivonut, ja kun se toivo ei toteutunut täällä ajassa, oli se aivan itsestään siirtynyt tulevaisuuteen.

Niinpä nytkin. Hän alotti mietiskelynsä lumentulosta, huutaen Ierikälle:

„On sitä tänä talavena tuota lunta!"

„No on sitä ruojoo!" huutasi toinen vastaan, ihmetellen, tosin asiasta varsinaisesti välittämättä ja lisäsi:

„Mistähään sitä oikeestaan tulloonii, kun sitä vuan riittää joka talaven osalle, jotta siihen on tää köyhä eläjä kuolla?"

„Ka, eikö tuota tulle sieltä yläältä taivaasta, josta tätä kaikkii muutakii tuloo",

mietiksi siihen Pekka Puavalj, huutaen omasta reestään, ja arveli:

„Siältä taivaastahan sitä tuloo kesällä sitää vettä!“

„Ka, sieltähän sitä vuan vuotoo löröttää sitää!“ myönsi Ierikkä ja Pekka Puavalj vahvisti:

„Ei suinkaan sitä mistä helevetistä luntakaa näin riihattomasti tulisj!“

Ja niin olivat taas hänen ajatuksensa johtuneet järkeilemään korkeista kysymyksistä. Hän huuteli edellä ajajalle:

„On se sillonj iso paikka se taivas!“

„Oonhan se!“

„O-on... Siinä tarvihtoo jo olla hotuu, kun on niin isot lumläjätii siellä, jotta niistä nijatoksista räkkevää tätä lunta antoo joka talavi tänne muan piälle liikenemäänii asti.“

Hän alkoi selitellä sitä kuvaa, mikä hänellä oli tavallaan — ajoittain — taivaasta. Kaikki se hyvä, mitä hän, köyhä, ei ollut

saanut maailmassa, se tuntui odottavan häntä taivaassa. Se oli luonnollinen, vaistomainen käsitys. Hänellä oli tosin tämän näennäisesti aivan maallisen taivaskäsitteen alla ja pohjana toinenkin, oikea, henkevä käsite siitä, mutta sitähän ei hän, jonka ajatukset olivat alati pakosta olleet kiinnitetyt maahan, osannut selittää muutoin kuin maallisin kuvin ja käsittein. Lisäksi oli hän ikänsä hoitanut peltotilkkujansa kuin lastansa. Eläimet olivat hänelle usein suurten vaivojen tulos. Hänelle oli siis se sadoin verroin kalliimpaa kuin jollekulle muulle kaikki se, muodossa tai toisessa korkea, josta puhuminen on usein tuottanut puhujalle niin paljon maallista hyvää, ettei hän enää itse asiassa taivaallisesta välittäisikään muuksi kuin puhuttavaksensa. Pekka Puavalj jo innostui ja toisteli tammaansa ohjaksista nykien:

„On . . . on siinä hotuu . . . siellä yläällä, kun tätää lunta on siellä näin rutosti.“

„Pitäähään siinä silloin olla tavaran pitopaikkoo“, tokasi Ierikkä. Toinen siitä lämpeni selittelemään:

„Ois sitä siellä antoo tälle köyhällenii hyvän mökin muat ihan verosta vapaana, niin jotta ei tarvihteisj näihen rikkaihen päivätöillä rehmee ja kallista työaikkoosa vuan siellä kuluttoo!“

Siinä oli muotona köyhän elämän kultaista leikkiä. Oikea ajatus oli syvällä sanojen sisällä, ja sen osasivat niistä hoksata ainoastaan he itse, joilla tämä leikkisä puhetapa oli veressä, isien perintönä. Toinen myönnytteli, piippu ikenissä, reessänsä pönäkkänä seisten. Puhelu jatkui, ja mieli jo ikäänkuin alkoi yletä, alkoi herätä tiedoton mieliteko. Pekka Puavalj järkeili, innostui kuin hyvä lapsi ja kuin itseänsä ja Ierikkääkin lohdutellakseen miltei kehasten sanoi hän:

„Mutta tottapahaan sittä nähään, kun henk kerran riuhtautuu tästä syntisestä

ruumiista ja suap siivet ja lentää sinne korkeuteen, jossa sittä alakaa pitee sitä ijäistä iluu . . . No, tamma! Tuosta suat ohjaksen pohjukkoo pakaroillesj, jotta et jättäävy jälelle!“ käänsi hän äkkiä puheen, räpsäytti tammaansa, mietiksi hetkisen ja meni taas pääasiaansa:

„Ja tottapa sitä onkii sittä tuota muata annettu niin papinnäpiltä tänne mualimaan, jotta se tuo henk osois ikävöijä kituuttoo sinne, josta se tää lum tuloo.“

„Ka, mitees muuta piruu vasten sitä ois niin itkiin tänne annettu“, huuteli siihen Ierikkä myöntyvästi ja selitteli vielä:

„Sillä jos tiällä mualimassa ois kyllä muata mitä kyntee ja kuokkii, niin se tää syntisen henk-halavattu kiintysj vuan siihen eikä viihtisj ja kehtois ensinkään köijäytyy siihen parempaan iloon.“

Pekka Puavalilta oli jo unohtunut piippukauppakin. Mieli oli ylennyt omalla luon-

nollisella, lapsen-luonnollisella tavallansa, ja hän myönteli äskeiseen:

„Ka, lempuuko sinne sittä enee lähtis tyhjee koluumaan, kun ois tiällä jo kaikkii iluu ja autuutta kyllä.“

Hän sylkäsi, näytti miettivältäkin ja arveli lopuksi:

„Onhan se kipperä kalu, tää syntisen henk-hyväkäs, kun se on niin ahne tähän mualliseen kiini tarrautumaan!“

*

Kun linnunpoikaset iloitsevat tai kun vaikkapa porsas pirteänä pyörähtelee, on siinä jotakin hauskaa, virkistävän puhdasta, sillä siinä on luontoa, viatonta, jaloa luonnollisuutta. Niin on luonnonihmisenkin toimi ja elämä. Miten säälittävän, surkean naurettavilta näytämmekään heidän rinnallansa me, kun me tietoisina ja korskeinakin nykäisemme oppinutta niskaamme, sitä niskaa, jonka ylpeytenä on usein

semmoisenkin mahtavan ijäisyyden kuin jonkun vuosikymmenen kestäneet verkkaiset viisastumisvaivat —ja omanaitsenämme, omintakeisuutenamme ainoastaan se luja usko että olemme sitä miksi emme koskaan voi tulla.

Virkistävän näköisenä työntyi luminen Pekka Puavalj Jussi Viänäsen mökkiin, puisteli turkki-töpiänsä ja löi sivuihinsa käsillä, joissa riippui jäätyneet rukkaset. Viänänen itse paikkasi eukkonsa kenkiä ja eukko, Heleka, leipoi leipää. Tupa oli lämmin kuin sauna, ja talonväenkin elämässä oli jo purkuilman elämän omituinen leima.

Sillä sydänmaan purkupäivien elämällä on oma sävynsä. Ihmiset ovat paenneet raivoavan ilman kynsistä tupien rauhalliseen lämpimään ja tuvat ovatkin silloin tavallista kuumemmiksi lämmitetyt.

Ja miten kodikasta siellä on! Kodikkaampaa kuin koskaan muulloin. Mikä

nautinto on virua lämpöisellä pankolla tai uunin päällä, kun ulkona raivoaa kylmä tuuli! Kahvi kiehuu, perunapaistikkaat kypsyvät uunissa. Ollaan kotona. Monta viisasta sanaa puhutaan, monta syvällistä asiaa pohditaan, eikä unohdeta lähimäisenkään sekä hyviä että heikkoja puolia, ja kaikesta pulppuaa virkistävä leikillisyys usein aivan ylipursuavan maukkaana ja mehevänä eikä semmoisena kuivana ja mauttomana jommoiseksi tuo jalo aines tässä kirjassa on kuvattu.

No niin. Tulijat olivat jo kotiutuneet, puistelleet lumet turkeistansa, niistäneet jäätyneen nenänsä, istahtaneetkin ja Pekka Puavalj hoksasi tervehtiä tiedustamalla selvää asiaa:

„Leipeekös se vuan tääkii Viänäsen Heleka leipuu viännättelöö?“

„Leipeepähään tuota vuan pitää leipuu“, valitti siihen Heleka, ja itse Viänänen lisäsi:

„Se tää köyhän henk ei kestä tässä ruumisröttelössä, jos se ei sua leipee.“

Hän tarkasteli välillä työtänsä ja alkoi sitte laajentaa puheenainetta mietiksien:

„Se on niin ahne leivälle tää imeisen henk, jotto se vuan sitä vuatii.“

Hyvä tovi puhuttiin hengen leipävaatimuksista ja oltiin yksimielisiä siitä, ettei se henki leivättä elä ja että se — varsinkin köyhän henki — on vuorostaan ahne leivälle. Kengänpaikkaustansa tarkastellen toistelikin Viänänen kuin ajatuksissansa järkeillen:

„Ahne . . . ahne on leivälle se henk.“

Samaa mieltä oli tietysti Pekka Puavalikin, hän jolla tämmöinen purkuilma-järkeily oli veressä hyvälläkin ilmalla. Hän syventyi asiaan selittäen:

„Vuan kun se henkkii suap kylläkseen tuata leipee ja särvintä, niin se kestää tässä köyhänii ruumiissa kuin syötetty porsas pahnassaan ja onii oloosa tyytyväine eikä pyri pois.“

„Ka, kestäähän se sittä henk . . . kun suap syyväkseen“, toisteli siihen Ierikkä, hautoen samalla miten päästä hevoskaupan alkuun.

*

Ja odottamattoman pian sattuikin puhelu johtamaan asiat sille tolalle, tosin hitaasti, kuten näemme, mutta varmasti. Viänänen näet ryhtyi hiomaan veistänsä ja kysyi silloin äkkiä:

„Vieläkö sitä ilikijää kuuluu muuta kuin tätä lumpurkuu?“

„Eipä sitä paljo muuta!“ ilmotti Pekka Puavalj, imasi savut ja lisäsi:

„Ei ies kuulu rekeen asti hevosen tirjkellon kilikatuskaan . . . Niin ilikiin kovasti tuulla myskyvää ja purkuvaa lum!“

Heleka oli saanut leipomisensa loppuun, tasotteli jo viimeistä leipää ja tarttui asiaan, huomauttaen:

„No mitäpä näistä sittä on köyhän kuulumisista! . . . Piäsööhään vuan syntii ja

pahuutta korvanii kautta sisään, niihen kuulumisiin mukana . . . Niin jotta paremp oisj vaikka ei kuuluisj sitäkään hevosen tirjkellon kilikatusta.“

Pekka Puavalj oli koko siinä asiassa mukana. Hän myönsi Helekan olevan oikeassa, mutta järkeili toki puolustellen:

„Mutta kun se tää imeisen korva kuitekii sitä kuulemista vuatii ja kun hiän sekii iänj on kerran mualimaan kilikattamahan luotu, niin eihään sitä mihin piäse kuuntelemasta.“

Aivan itsestään sukeutui siitä mitä luonnollisin asian pohdinta, tavallaan väittely.

Pekka Puavalj puolusti omaa ajatustansa ja Heleka omaansa. Toiset pitivät vuoroon yhden, vuoroon toisen puolta. Kerran selitteli Heleka:

„Kun sitä piäsöö korvaan kaikenlaista kilikatusta ja kalakatusta, niin tuloo lähimäisestäänii sanomaan monta viäree sa-

noo, josta sittä suap tehä tilii vimesenä tuomijopäivänä . . ."

Se käänsi väittelyn Helekan voitoksi. Vähä-vähältä alkoi Pekka Puavalj myöntyä kokonaan. Hän jo taipui:

„Ka, eihään se oo hyvä männä sanuu hölöttämään lähimmäisestään ihan viäree toistusta, jos aikoo piästä sinne oikiille puolelle, lampaihen joukkoon."

„Ei . . . ei oo . . . ei oo!" myöntelivät toiset miehet yhdestä suusta. Viänänen takoa koputteli suutaroitavaa ja Pekka Puavalj mietiksi:

„Mutta se on tää mualiman reistaus semmoinen, jotta pitää olla niitää, jotka lähimmäisestään valehtelemalla puhuvat ihtesä sinne vuohiin joukkoon."

Niin kääntyi puhe maailman rakenteeseen yleensä. Viänänen todisti siitä, sen monipuolisuutta tunnustaen:

„Kipperäks ja ronkulisekshaan son luotu tää mualiman reistaus!"

Niin se oli toisistakin. Varsinkin Pekka Puavalj todisti sen tutkimattomuutta, ihmetellen puheen edistyessä:

„Kun häneen on luotu synnit jos autuuvetii!“

„Niin on... niin on!“ myönsivät toisetkin.

Puhuttiin ja tutkittiin monet ihmeet ja Pekka Puavalj järkeili lopuksi maailman rakenteen suuruutta ihmetellen:

„Onhan se tämä mualima kokonainen Konstantinuoppolj.“

Niin oli hän sotkeutunut asiasta toiseen ja syventynyt niihin aivan huomaamattansa niin tyyten, ettei huomannut ajan kulumista. Tuntui kuin olisi hän juur'ikään tullut tupaan eikä siis olisi vielä mitään niin hengenhätää, vaikkapa hieho olikin kaivossa. Pitihän toki olla aikaa huoahtaa ja sanoa välttämättömimmät.

III

Mutta kotona odotteli Ieva Liisa miestänsä. Aluksi oli hän hyvitellyt ja lohdutellut kaivossa ynisevää hiehoansa, kuten äiti lastansa, matkien sen ynisemistä maireasti, säälitellen ja rauhoitellen. Lopuksi hän peitti avonaisen kaivon olilla, joita viskoi poikkiteloin asettamiensa seipäiden päälle. Viimein hän rauhottuikin, lohduttaen itseänsä sillä ajatuksella, että tottapahan sitte nostaa, kun Pekka Puavalj tuo nuoran Viänäseltä.

Läpeensä kylmettyneenä palasi hän nyt tupaan, lämmitteli ja odotteli aviomiehensä paluuta. Mutta se vain viipyi. Vaimo puuhaili hetken ja jo arveli miehensä viipymisestä kärsimättömänä:

„Senkö hiiteen se nyt mänj, kun on koko päivän!"

Taas hän puuhaili. Yhä odotti hän. Ei kuulunut. Nyt hän jo kiukutteli:

„Pahanhengen ukko, kun jäi sinne tuomijopäivee vuottamaan!"

Hän laittoi rukkinsa kuntoon, pani pannun tulelle, mutta ei vain kuulunut miestä. Hän katsahti jo akkunapahasesta ja kun ei näkynyt, äsähti:

„Paholaisen Pekka Puavalj! . . . Istuu siellä lujassa kuin sarv pirun piässä."

Mutta viimein hän ikäänkuin alistui kohtaloonsa, kävi katsomassa hiehoa, palasi ja ryhtyi kehräämään, toivoen, että apu sittekin tulee ajoissa, ennenkun hieho paleltuu.

Ja silloin kuuluikin kolinaa eteisestä. Ieva Liisa luuli miehensä tulevan, mutta pettyi. Tulija olikin näet sama Lopo-Leena, jota hakemaan Ierikkä Pullinen äsken kääntyi. Vieras puisteli lumen hameestansa, niisti nenäänsä ja lopuksi tervehti, kuin itseksensä sadatellen:

„On tuota purkuu ja pakkasta, niin jotta kaikki kintut kylymettyy!"

„Ohan tuota!" äännähti siihen Ieva Liisakin puoliääneensä, polki rukkiansa ja tiedusti:

„Vieläkös siulle mitä kuuluu?"

„Eipä tuota kuulu mitään . . . Tuo tuul vuan vinkuu ja uluvoo niin, jotta luulis sillä henkhiän olevan", vastasi Lopo ikäänkuin äkäilemällä ja Ieva Liisa nyreksi siihen:

„Ka, mikäs hänellä on uluvoissa joutessaan . . . Ei tuolla silläkään oo työt luita rasittamassa."

Lopo lämmitteli kohmettuneita käsiänsä ja kadehti kuin toraillen:

„Kun sitä oisj muillaa niin joutavoo aikoo kuin tuulella, jotta ei tarvihtesj muuta tehä kuin uluvuu, niin eläsjhään sitä vielä tässä mualimassa tää köyhäkii.“

„Ka, eipä sitä oo annettu imeiselle enee semmoista uluvomisautuutta sen koommin kun se Ieva usko sitä vanhoo matuu ja tek syntii“, nurkui Ieva Liisa päivän vahingosta nyreytyneenä.

Hän ihan huokasi välillä ja jatkoi sitte miltei hartaana:

„Se on sen jäläkeen siäjetty, jotta sitä pitää tään köyhän syyvä sitä jokapäiväistä leipee ohtasa hijessä kylymällä talavipakkasellaa, niin jotta ei siinä sillonj jouten uluvomisaikoo jiä.“

Se oli pohjaltansa totista puhetta. Hänkin oli uskonsa asioissa koruton kuten miehensäkin. Se mieliala tarttui Lopoonkin. Tämäkin myönteli hieman jo lauhtuneena:

„Ka niinhään tuota vuan näkyy pitävän

tämmösellä pakkasellakii tuata ohtoosaa hijottoo, jotto saisj henkpahasesa tok talaven ylj elätetyks!“

Sitä latua jatkui keskustelu. Puhuttiin synnistä ja köyhyydestä ja päätettiin, että viimemainittu on synnin palkka.

„Mikä hiän sittä lie senii Ievan tuhmentanna, jotta se usko kiärmettä ja tek syntii!“ tuskitteli jo Ieva Liisa.

Syystä kyllä: siitähän johtui nyt hänenkin köyhyytensä. Ihmekö siis, että hän soimaili Eevaa, arvellen:

„Kun oisj ottanna sillonj hyvän kepakon ja antanna sillä ruojalle hyvän lähön ja sanonna jotta: 'vai jo sie tänne telläännyt!' niin ei oisj jäläkeentulevilla tätä tämmöistä purkuukaa, vuan elee kärötettäsj yhä eilleen paratiisissa!“

Niin tuntui Lopostakin asia olevan, tai ainakin hän koetti uskoa sen niin olevan ja selitteli huokaillen:

„Ka sepä niät ihe pahahenk sokasj Ie-

vanii silimät, jotta se ei nähnyt eikä osannut pitee varoosa.“

Mutta Ieva Liisa ei voinut suoda Eevalle anteeksi, vaan puheli:

„Eikö tuossa lie Ievassa ollut ihessäänii syytä: Ensin jo rupijaakii kiärmeen kanssa puheisille, vaikka oljhaan hänellä jo oma vakituinen aviomies.“

Miltei ynseäksi tuli hän koko Eevalle ja lisäsi kuin toraillen:

„Ja sittä vielä viettelöö oman miehesä siihen yhteen köyteen . . . Oisj ies syönyt yksinään, nin mää tiijä jos hänestä ei ois mitään synti tullutkaan.“

He pohtivat sitäkin asiaa ja pääsivät tavallaan selville siitä kuten kaikista muustakin. Kaikki oli heille niin yksinkertaisesti ymmärrettävää ja selvää kuten lapselle. Päiviteltiin Eevaa ja ihmisen syntisyyttä yleensä ja jo herahti selvempänä se oikea ajatus, se joka oli jokapäiväiseltä tuntuvien

sanojen henkenä. Ieva Liisa näet surkutteli Eevasta:

„Kun oisj hiänii kuullut pyhee sanoo, eikä piästännä syntii syvämmeesä niin ei oisj yks mato mitään osannut . . . Ihe oisj vuan häpiisen tullut, koko kiärme.“

Se oli kun lapsen, tai uudestasyntyneen viisautta ja uskoa. Se oli selvää, luonnollista ja korutonta.

He joivat jo kahvia. Lopo koki sitä juodessaan vielä puolustaa Eevaa, syyttäen:

„Eikä ollut ies siinäkään Uatamissa sen vertoo miestä, jotta ois tuon yhen akkasa pitännä aisoissa eikä piästännä sitä yksinään lentelemään pitkin mualimoo, jossa on jos minkälaista kiärmettä matelemassa.“

Niin sukeutui kysymys kysymyksestä, arvelu arvelusta. Pohdittiin asiaa puolelta jos toiseltakin. Kuviteltiin minkälainen oli paratiisi ja arveltiin, että olisi siinä pätinyt elää. Niin jouduttiin puhumaan syntiin-

lankeemuksen omenoistakin. Ieva Liisa arveli:

„On ne mahtaneet olla hyvii omenii, kun Ievakaa ei jaksanna vastaan seistä.“

Hyviä, sen tajusi Lopokin. He puhuivat siitä aiheesta, ihastuivat aivan huomaamattansa, ja miten ollakaan: loppujen lopussa arveli Ieva Liisa, koettaen peitellä sisäistä haluansa sillä, että tekeytyi kuin leikkiä laskevaksi:

„Kunpa oisj nyt tuassa semmoiset herkut, niin vaikka heistä omenasopan keittee höyräyttäsj . . . nyt kun ei oo se Uatamkaa . . . Pekka Puavalj näkemässä.“

Mutta nyt he ikäänkuin heräsivät. Ieva Liisan viimeisten sanojen johdosta kysyi näet Lopo:

„Vai ei se Pekka Puavalj ookkaan koissa! . . . Mänjkö se hirrenvetoon?“

Ieva Liisa miltei säikähti muistaessaan unohtaneensa hiehon. Puoli hätäillen selitteli hän:

„Nuoroohaan se mänj hakemaan... Kun meillä niät on hieho kaivossa.“

Ja oitis alkoi touhu. Ieva Liisa sadatteli miehensä viipymistä, morkkasi sen aina olevan juuri semmoinen kytys, joka, jos minne menee, niin ainiaaksi unehtuu. Hän puuhaili, kiirehti, riiteli, avasi touhutessansa oven ja huusi ulos:

„Pekka Puavalj hoi!... Etkö sie pahanhengen vetelys jo tule!“

Mutta ei. Ei, niin ei. Vaimot kiirehtivät kaivolle. Vilun kohmettama hieho värisi sen pohjalla. Sitä hyviteltiin ja rauhoiteltiin mairein sanoin. Siunailtiin, päiviteltiin, sadateltiin kaivon kaivamista, Pekka Puavalin viipymistä ja lopuksi miehiä yleensä, eikä tietty mitä tehdä.

Ensimäisen pahan puuskan ohimentyä alkoivat he toki selvitä ja miettiä mitä tehdä. Nuorassa laskivat he heinätukon aivan hiehon suun eteen. Kertasen haukkasikin se siitä suunsa täydeltä, mutta ei

syönyt. Näytti kuin olisi se jäänyt heinätukko suussa, kallella päin, happaman näköisenä seisomaan uhalla, kostaaksensa maailmalle, joka ei häntä auttanut. Se näky, kun hieho seisoa utvotti, heinävihko suussa, oli hullunkurinen ja surkuteltava samalla. Vaimot jo pyyhkivät silmistänsä kyyneleitä. Olihan Ieva Liisa kasvattanut hiehoa kuin lastansa, nähnyt siitä vaivaa kaksi vuotta, noussut sen vuoksi joskus yölläkin. Vain se, ken on itse niin tehnyt, käsittää millä siteillä on mökkiläisen vaimo kiintynyt eläimiinsä.

Mutta turhaan he odottivat nuoran hakijaa. Suotta he huutelivat, siunailivat. Viimein ei ollut muuta neuvoa kuin lähettää Lopo pyrkimään suksilla Viänäsen mökille, hakemaan hidasta nuoranhakijaa sieltä pois, pelastamaan hiehoa ja tekemään ehkä tiliäkin viipymisestänsä.

IV

Viänäsen tuvassa oli jo pohdittu monet asiat aivan perinpohjin, syvennytty niihin, väiteltykin niistä.

Mutta nyt oli tullut jonkunlainen pieni lepoaika. Oli kuin olisi väsytty ja levähdettiin nyt. Heleka puhdisti taikinaa ja miehet tupakoivat äänettöminä.

Ja siinä vaiti oltaessa, kun Ierikkäkin hautoi hevoskaupan alkamista, johtui nyt Pekka Puavalin päähän taas se piippukauppa. Salavihkaa vilkasi hän Ierikän

piippuun. Siinä oli aivan uusi letku. Sitä ei hän voinut olla himoitsematta. Miten kauniit olivatkaan kureet letkun nahassa! Miten mukava olisi noin pitkää vartta pidellä käsissänsä kylmälläkin, rukkasinkin!

Niin jatkui hautuminen, vaitiolo. Viänänen itse seisoi selin lämpiävään uuniin, piippu suussa, kädet selän takana, päässä joku laiska ajatus, selkäänsä tulen edessä paahdellen. Hänkin mietti jotain, tietämättä mitä. Piippu aivan lerpatti suupielessä.

Ja silloin alkoi Pekka Puavalj juuri alottaa piippukaupan hieromisen. Kädet polvien nojassa istuen hän jo sylkäsi suunsa puhtaaksi, sanoakseen sanottavansa, kun Viänänen ehtikin ennen. Muistaen miesten tuonnoisen puheen hevosen tiukukellon kilisemisestä, sai hän siitä laiskasta ajatuksestansa kiini ja oudosteli, vaitiolon keskeyttäen:

„Vai niin siellä ulukona ulisoo tuul, jotta

ei kuulu hevosen tirjkellon kilikatustakaan!“

„Tirjkö?“ muisti nyt Pekka Puavaljkin.

„Tirj“, myönsi Viänen, ja nyt vahvisti toinen:

„Ei sen kilinee kuulunna rekeen asti, vaikka onhaan miulla tarkat korvat tavallista iäntä kuulemaan.“

Mutta tämä pieni tirikellopuhelu käänsikin nyt asian Ierikälle edulliseen suuntaan. Siitä johtui näet Viänänen häneltä kysymään:

„Se entinen, mustalaiselta vaihettu tammako sinulla, Ierikkä, yhä vuan on?“

„Ka, sehään se siinä vuan olla köpsöttää“, myönsi Ierikkä, koputellen pieksun pohjilla lattiaa, tyytyväisenä, kun puhelu oli johtunut hevosiin. Savut imaistuansa hän toisteli kehuen:

„Se . . . sehään siinä on . . . Ja oniihaan siinä tammoo kerrakseen.“

„Mitenkä vanha tua vielä ilikijää olla?“ osui Pekka Puavalj siihen kysyä tokaisemaan.

„Ijältäänkö?“ arvasi Ierikkä moisen kysymyksen johdosta jo suorastaan ynseäksi tekeytyä ja kierteli:

„Lie tuolla nyt ikee sen verran, jotta omiks ilokjseen . . . niinkuin pappilan hienohelemalla mampselilla.“

Niin oli hän päässyt asiansa alkuun ja johti sitä hevosvaihtajan taidolla. Hän kehui tammaansa, uhkasi pitävänsä sitä kuolemaansa asti ja morkkaili muiden hevosia. Pekka Puavalj, jonka tamma oli huono syömään ja huono juoksemaan — ja oli sillä vielä etujalassa pattikin — alkoi jo kietoutua ansaan. Ei hän olisi vaihtanut entistä tammaansa, sitä joka viime vuonna kuoli vanhuuttansa, palveltuansa häntä kolmekymmentä vuotta, mutta tämä uusi oli hänelle kuin vieras henkilö perheessä. Hän ei ollut ehtinyt, ei voinutkaan

siihen kiintyä, ja siksi ei hänellä ollut mitään varsinaista syytä vaihtoakaan vastaan.

Ja kun nyt oli häntä kotvanen sillä lailla kierrelty, ikäänkuin ajettu ansaan, sattui Viänänen kuin ohimennen huomauttamaan:

„No, sittepä sie, Ierikkä saisit vaihtoo tään Pekka Puavalin kanssa tammoja. Kun tällä Pekka Puavalillakii on kerran imisä aisoissa.“

Navakasti alkoivat silloin miehet, varsinkin Ierikkä, vastaan harata. Hän ynseili:

„Vai vaihtoo!... Semmoinen tamma, joka on niin lauhkii luonnoltaanii, jotta se on kuin Pekka Vimmatun henttu vihille viijessä!“

Hyvänen aika! Vai semmoisesta tammasta minä nyt luopuisin! — se ajatus oli hänen äänensä ynseänä sävynä. Sillä peitteli hän tammansa vihaista luontoa ja pahoja tapoja. Sillä kiihdytti hän Pekka Puavalin herkkää mieltä. Hän innostui, löi jo polveensa ja kerskui:

„Siinä se on tamma, kuule, Pekka Puavalj, niin jotta se ihan mieltä himauttaa, kun sen reissäkii suap vaan istuu ja kahtuu sen mänyy."

Ja niin, loppumattomiin jatkoi hän. Ymmärsihän Pekka Puavalj tosin, että siinä tulvassa oli totta korkeintaan pisara, mutta siitä huolimatta tehosi se häneen, kiihdytti mieltä ja sotki hänet asiaan.

„Ka, eipähään tuota nyt piä mää, vaikka tuota vaihtoo sujauttaisi!" mukasi hän jo, kun Viänänen taaskin kehoitti häntä rupeamaan kauppaa hieromaan. Se myöntyminen oli Ierikälle tervetullut. Kaupastansa varmana vannoi hän entistä lujemmin, että hän ei luovu tammastansa, vaikka siitä tarjottaisiin kaksi samanlaista varsoinensa.

Tyytyväisenä, voitonvarmana oikoi hän pieksujensa varsia, nosti oikean jalan vasemman polvelle ja alkoi sitä heilutella, virkkaen jo jonkun sanan poislähdöstäkin.

Se pani Pekka Puavalin kiirehtimään. Hän muisti nyt vielä lisäksi, että hänen tammansa oli aitimus ja alkoi hiljakseen hiivittää asiaa kauppaa kohti. Viänäsen Jussi puuhaili jo välimiehenä, suostutteli Ierikkää ja kehui vuoroon toisen, vuoroon toisen tammaa, mutta ynseänä torjui Ierikkä vielä nekin yritykset.

Vihdoinkin huomasi hän ajan tulleen taipua. Piippuansa kopistellen myönnytteli hän:

„No jos nyt niin suorastaan kiusoomaan rupiit, niin voihaan tuota nyt sen verran, jotta käy ulukona sitä siun tammoo silimätä sukasemassa.“

Niin alkoi asia sujua. Miehissä lähtivät he nyt kartanolle tarkastamaan hevosia. Himmeästi lienee Pekka Puavalj muistanut nuoranhakemisasiansa ja hiehon, mutta hänen mielessään väikkyi samalla joku sen tapainen epämääräinen ajatus, että eipähän tuo muutama minuutti muuta asiaa sinne, ei tänne, eikä tapa hiehoa kaivoon.

Kun he tulivat ulos, oli purku pahimmillansa. Ilma oli sakea lumesta, tuuli ulvoi, ränstyneet ovet paukkuivat sen käsissä ja väkkärä pyöri vinkuen ja huristen. Ei siis ihme, että Viänänen semmoiseen luojan ilmaan tultuansa ensi sanoiksensa vahvisti:

„No, kylläpä on toillaa ilima! Ei oo kumma, jos moisessa möryssä ei kuulu hevosen tirjkellonkaan kilikatusta!"

Hevospahaset seisoivat aivan käppyrässä, vilusta väristen, ja se seikka vaikutti, että Ierikän tammakaan ei ollut niin ärhäkkä iukumaan ja häntäänsä vihaisesti viukauttelemaan. Tuskinpa se olisi voinutkaan sitä tehdä nyt, kun vilu kangisti lihaksia.

Mutta jos se olisi sittekin iuaissut ja pilannut asian! Hyvä oli pitää varansa. Ierikän hevosvaihtajaluonto oli oitis kunnossa. Ajaakseen tammaansa kauhua, alkoi hän kavalasti, sitä muka kehuessaan, taputella, lyödä mojautti nyrkillä lautasille ja ärjäsi samalla, muka kehusanana:

„So, tamma!“

Tamma aivan hätkähti, pelästyi. Kun nyt siis Pekka Puavalj lähestyi ja nosti sen häntää, ei se tohtinut iuaista, ei viuhauttaa Ierikkä toisti vielä äskeisen temppunsa kuin ohimennen, touhutessansa, ja niin sai Pekka Puavalj katsoa hännän alle rauhassa ja tekikin sen perusteellisesti. Hän ei tosin siitä mitään ymmärtänyt, mutta tiesi sen kuuluvan asiaan, oli nähnyt aina hevoskaupoissa niin tehtävän ja tahtoi vaistomaisesti esiytyä asiantuntijana. „Silloinpahan ei Ierikkäkään yritäkään pettee“, niin kuvastui himmeä ajatus hänen aivoissansa. Hevoskauppa alkoi vetää hänen herkkää mieltänsä kuten leikki vetää lapsen mieltä. Hän joutui kaupan pyörteeseen aivan tajuamattansa.

Ja sitte, — sitte hän muisti kuin ulkoa muut hevosvaihtajien tavat. Ymmärtävän silmäyksen loi hän hevoseen, kun kahlasi sen sivuitse lumessa häntäpuolelta pää-

puolelle, avasi suun ja tutki hampaista ikää, vaikka hän ei sitäkään oikeastaan osannut. Mutta se kuului asiaan, ja viisaan näköisenä ilmoitti hän tarkastuksensa tuloksen, kuin itseksensä puhellen:

„Oohan siinä jo ikee . . . hyvä tov kolomattakymmentä vuotta.“

„Kolomattakymmentäkö!“ oli Ierikkä kauhistuvinansa ja huudahteli:

„Se nyt on helevetin pitkä vale, jotta kolomattakymmentä vuotta.“

Nyt hän jo löi tammaansa lautaselle tosiinnostuneena ja vannoi Viänäsen puoleen kääntyen kovaäänisesti:

„Se on niin pitkä vale kuin tästä helevettiin tuonne Muaningan kirkolle, jotta tällä oisj kolomattakymmentä!“

Mutta rauhallisena kopeloi Pekka Puavalj vuohisista patteja ja toisteli kuin itseksensä puhuen, olematta Ierikkää kuulevinansakaan;

„Kolomatta . . . kolomattakymmentä sillä vasta on . . .“

Se jo nosti Ierikän luontoa. Innokkaana vannoi hän:

„Sillä tammalla jos on mikä ylj kymmenen vuuven, niin sen suap jo ilimaiseks ottoo kuka vuan ilikijää.“

Ei hän kyllä toivonutkaan, että Pekka Puavalj uskoisi hänen valansa kymmenvuotiaasta, mutta se semmoinen puhetapa oli hänellä nahassa. Ja jouduttaaksensa Pekka Puavalia pois tamman luota, ennen kuin se ehkä suuttuu, iukaisee ja siten pilaa asiat, alkoi hän ynseillä, piippu hampaissa riippuen:

„Jos tuosta siun tammasta kuka sanuu sujauttaasj, jotta sillä on kolomattakymmentä ja siitää ylj ikee, niin se ei tekis ihtiisä valehtelemisen syntiin syypiäks.“

Ja niin alkoikin hän kahlata Pekka Puavalin tammaa kohti, touhusi ja morkkaili, samalla kun Viänänenkin suinaili hevosia,

pää väärässä, värjötellen vilussa. Pekka Puavalj niisti rukkaiskädellä nenänsä ja kömpi kinoksen halki tammaansa puolustamaan. Hän kohenteli sen länkiä, veti jouhet niiden alta vapaiksi ja puheli kuin tammaa hyvitellen:

„Siinähään se on tamma! . . . Niin jotta sillä ei oo tuota ikeekää senkään vertoo kuin uasintammalla on jo syntyissään . . . Ei oo iesj rippikouluikeekään.“

Hän oli aivan tyytyväinen itseensä, kun voi näin rehdisti esiytyä jo hevosvaihtajana, jossa toimessa hän itse asiassa oli ensikertalaisia. Ierikkä katsahti nopeasti tamman suuhun ja ilmoitti kuin ivaten:

„Vai rippikouluikee . . . ruamatun Metusalemilla!“

Hän keskeytti, kääntyi käppyrässä värjöttävään Viänäseen ja vihjaili tälle Pekka Puavalista ynseästi:

„Mutta sitä vuan näkyy olevan imeisii, jotka ilikiväät valehella niinii vakavassa

asiissa kuin tässä hevoskaupassa, jossa voi männä jutkahtoo sekä sielu, jotta ihe ruumisii!“

Mutta turhaan. Ei antanut Pekka Puavalj itseänsä säikäyttää. Rauhallisena pyyhki hän lunta laihan tammansa selästä ja puheli kuin itsekseen kehuen:

„Semmoinen Piijuhaan siinä on... niin jotta se ei kehumista kaipoo.“

Hän kääntyi nyt Viänäseen. Puhuakseen näet Viänäsen kautta Ierikälle selitteli hän edelliselle:

„Mie en ilikii tässä hevosjkaupassakaan valehella, vuan sanuu sujautan sen totuuven niin ilikoalastomana, jotta se on kuin vastasyntynyt mustilaisen laps.“

„Eihään se Luoja oo älynnä antoo tälle Pekka Puavalille sitä valehtelemislahjoo“, surkutteli Viänänen hänen kohtaloansa, vahvistaaksensa siten äskeisen väitteen. Eikä siinä oikeastaan liioiteltua ollutkaan, sillä Pekka Puovalin puheissa ei ollut

koskaan varsinaista valetta. Niissä oli vain liioittelua, kuten maantapa vaati. Niissä oli hänen omaaitseänsä, viatonta, hyvänsuopaa, mehevää. Hän vahvistikin taas:

„Ka, mitäs se tää oikii asii tarvihtoo koristeluja... kuin mikä vanhapiika rimpsuja ja muita hempsuja, jotka tätä syntistä silimee ilauttoo himauttasivat!“

Ja taas hän koetti olla hevosmies, morkkasi Ierikän tammaa hankurareitiseksi, sanoi semmoisten olevan huonojuoksuisia ja ilmoitti omaansa kehaisten:

„Mutta tää miun Piiju se kun panoo juoksuksikii hyvällä tiellä, niin sen pitää juosta rimpsutella niin kepiijalakasesti ja niin silimee ilauttavasti kuin tään Pieksänmäin pappilan mampselj käyvä rimpsutteloo kirkkotiellä.“

Ierikkä oikeastaan tunsi Pekka Puavalin tamman. Hänhän tunsi koko pitäjään he-

voset, oli ne tutkinut ja kopeloinut moneen kertaan. Mutta tämä tutkiminen kuului asiaan ja hän oli ammatissansa perusteellinen.

Niinpä hän nyt alkoi kopeloida Pekka PuavalinPiijun vuohisia, puhellen samalla:

„Onkohan niissä monta hevoskuormoo niitä pattija, näissä polovissa!“

Eihän niitä oikeastaan ollut muualla kuin oikean etujalan vuohisessa.

Ja sitä riensi nyt Pekka Puavalj peittämään. Hän nosti kipeän jalan, kopistaaksensa siitä muka pois tieron. Silloinhan ei voisi Ierikkä sitä tunnustella. Hän kopisteli kartulla tieroa ja puheli kuin itsekseen:

„Vai oikein tässä pitäisj olla patit! . . . Piiju, joka ei oo pattipolovii nähnytkään!“

Eikä hän sitä pattia oikeastaan salannut pettääksensä Ierikkää. Hän peitteli sitä kuten lapsi salattavaansa. Kuuluihan kaikki sekin asiaan. Jos hän näet olisi itse nyt

tuon vian ilmáissut, olisi häntä maan käsityskannan mukaan pidetty tuhmana. Ierikkä olisi sille vielä kylillä nauranut, ja menepäs silloin!

Eikä Ierikkäkään tahtonut hänen salaisuuttansa paljastaa. Hänhän ensiksi tiesi sen patin, oli viime vuonna sitä kopeloinutkin, ja hän oli niin *todellinen* hevosvaihtaja, että hän hyvänahkaisesti soi toisenkin harjoittaa asiaan kuuluvaa pikku vilppiä. Hän nauttikin siitä joskus, kuten oikea urheilija nauttii vertaisensa kilpailijan taidosta, ja usein hän sanoikin aivan oikein, että „ei sitä ihan tuhmoo miestä ilikiikää pettee, ei hevoskaupassakaan“. Niinpä hän nytkään ei Pekka Puavalin peittelemää pattijalkaa kopeloinut, vaan äänteli vain ylimalkaan:

„Ka, eihään tuolla nuoita oo järin monta tusinoo . . . niitä isompii pattija.“

Mutta sittenkin! Ei hän malttanut toki olla hienokseltaan huomauttamatta yhdestä

Piijun viasta: että se, kuten hän tiesi, oli aitimus. Tietämättömäksi tekeytyen kysyi hän äkkiä:

„No, entäs miten paha tää on aijan ylj piäsemään? . . . Niin jotta onko tuo niin aitimus, jotta vanklinnassakaan ei kestä, jos ei järkijään rautoin paa?“

Se olisi ollut paha kysymys, jos ei asia olisi koskenut hevoskauppaa. Mutta nyt selvisi Pekka Puavalj siitäkin eheällä omallatunnolla. Tapansa mukaan selitteli hän:

„Ka, niinkuin sanoin, niin valehella en osoo, enkä oppiskaan, vaikka kävisin papinkoulun.“

Ja sitte hän ilmoitti kaksimielisesti:

„Jos on vuan sillä Piijulla hyvä ruokamua, niin aijan ylj ei siitä pois hyppee, vaikka ei ois aitana muuta kuin kepillä veitty viiva.“

Tämä aitimuskohtaus joudutti toki kaupantekoa. Estääksensä Ierikkää siihen ky-

symykseen syvemmälle tarrautumasta, ilmoitti näet Pekka Puavalj äkkiä:

„Ka, nytpä sie ootii jo tuon tammasj ennättännä liika hyväks valehella . . . Niin jotta jos paat sata markkoo piällisii, niin antaa häntä siunii suoha kerran tuon kunnollisen piijun!“

Ierikkä oli aiván selälleen lentää ja huudahti ähmissään:

„Vai piälliset oikein!“

Roimasti löi hän hevostansa kämmenellä lautaseen ja pitkitti rennosti, kehuen:

„Jos oisit tarjonnut sata markkoo sitä väljrahoo, niin sittä tuota jo ilikiis alakoo sen tinkimisen!“

Ja nyt se tinkiminen alkoi. Asiassa kärkkyvä Viänänen oli jo paleltua turraksi. Sarkanutun kaulus pystyssä, kädet hihoihin pistettyinä värjötteli hän pää kallellansa, kauluksen sisään vedettynä, polvet yhdessä, ja koko mies-pahanen käppyrässä aivan. Hän oli niin surkean näköinen kuin

olisi siinä pakkaspyryssä seistä törröttänyt jotain rangaistusta kärsimässä. Siksi koki hän joudattaa kauppaa. Pekka Puavalj läiskytteli rukkaskäsiänsä sivuihinsa ja liikuskella ketterehti lumessa, siten pitäen itseänsä lämpimänä, ja Ierikkä touhusi ja kehui minkä ehti. Tuuli ulisi, lumi tuprusi ja pakkanen pureksi ihan syötävän terävästi. Kumpikin vaati tinkimisen aluksi sata markkaa välirahaa.

Mutta edistyi se asia sittenkin. Nyt oli jo väliraha laskeutunut molemmin puolin kymmeneen markkaan. Ierikkä riuhtasi tammaansa ohjaksista ja ärjäsi sille, niin että tamma hätkähti, ja hän alkoi kerskua:

„Se tamma se kun juosta pyyhkäsöökii, niin virstapahtaitakaan ei ennätä lukii, jos ei oo kaks miestä niistä vuarii pitämässä.“

„Ka, eipä niitä jaksa huomata kakskaan miestä tiällä saloteillä, jossa näitä toloppii

on niin anj harvassa“, älysi Pekkä Puavalj tokaista vastaan.

Ja taas tingittiin. Taas kehuttiin. Jo valitteli Viänänen:

„No jos panisitta vaikka huikkokaupaks!... Tässä muuten jo köntistyy imeinen tähän ylettömään kylymään!“

Se edistikin asiaa aimo askeleen. Pekka Puavalj alkoi suostua huikkokauppaan. Hän selitteli:

„Ka, sitähän sitä miekii oon aina ajatellut, jotto oikeus ja kohtuus se pitää olla kaikessa.... Niin jotto mie en ilikiiskään toista peijauttookaan... En hevoskaupassakaan ilikiis lähimmäistä pettää, vaikka sais palakinnoks kaikki ne ijäiset ilot ja autuuvet... Ennen ihe häviin kaupassa, ennen kun annan toisen hävitä.“

„No, en sitä miekää kehtois tuota toisen omoo viäryyvellä ottoo, vaikka ihe Sana sitä käskis ja vuatis“, vannoi Ierikkä touhuissansa, ja Viänänen vahvistaa tokersi:

„Eihään tää Ierikkäkään petä toista iltikseen . . . iliman muallista etuu!“

Ja niin loppumattomiin, kunnes taas Viänänen kiirehti, ja silloin oli Pekka Puavalj valmis. Hän ilmoitti äkkiä:

„No, jos kerran ilikiit ottoo näin vanhalta mieheltä Piijun huikkokaupalla, niin ota!“

Hän varustautui jo kättä lyömään, ja nureksi samalla:

„Jos tää nyt yks hevonen mänöö, niin mitäpä hänestä suroo, kun tok siästyy sielu . . . Ainahan sitä sen verhoks suap sitä ruumiillistakii . . . Niin jotta lyö kättä ja Viänänen erottaa väljmiehenä!“

Hän oli huomaamattansa innostunut asiaan kuin lapsi — olisi ollut valmis maksamaan välirahojakin, ja kypsä oli jo Ierikkäkin. Asiaan tosin kuului vielä katuminen. Ierikkä tekeytyi sen näköiseksi kuin näyttäisi asia hyvin arvelluttavalta. Päätänsä pudistellen päivitteli hän:

„Kyllä tää on nyt vähä arvelluttava asii . . . luopuu tuommoisesta tammasta.“

Miten arvelluttavasti hän osasikaan pudistaa päätänsä! Pekka Puavalin herkässä mielessä alkoi jo kuvastua pahin: että Ierikkä peräytyisi. Hän koetti sitä estää, tavallaan ärsyttävällä kutittelemisella:

„Ka, jos sinuu rupijaa jäniistyttämään, niin . . .“

Mutta silloin tekeytyi Ierikkä rutoksi ja ilmoitti omaansa jatkaen yhtäkkiä:

„Mutta kun tua on näin purkuilima kerran, niin antaa häntä siun pettee pujauttoo . . . Suathaan sittä tok kerran istuu kunnon hevosen reessä ja ajoo niin jotta suat tok tuon ruummisrahjäs viijyks piruu pakoon.“

Ja hän löi kättä, jotta rojahti, ja käski:

„Eroita, Viänänen, niin jotta lak on täys!“

Ja Viänänen erotti kädet. Hevoset muutettiin toistensa rekien eteen. Ierikkä valjasti omansa valmiiksi Pekka Puavalin reen

eteen, jottei tamma ehtisi näyttää pahoja tapojansa, ja niin lähdettiin tupaan, jossa Heleka olikin oivaltanut keittää harjakais-kahvit.

V

Mutta levottomana oli Ieva Liisa puuhaillut sillä aikaa kaivon reunalla. Mairein sanoin rauhoitteli hän hiehopoloista. Se seisoi yhä heinätullo suussa, pää laiskasti kallellansa, kuin ynseänä elämälle, ihmisille ja kaikille, ne kun näkivät hänen olevan vaarassa, eivätkä auttaneet.

„Punikki-rukka! . . . Ievan oma kulta“, surkutteli Ieva Liisa sille.

Ei hievahtanut hieho. Ei katsahtanutkaan. Ei edes heittänyt suustansa heinä-

tulloa. Ei ihme, jos Ieva Liisa hätäytyi, sadatteli Pekka Puavalin ja hoihki: etkö sinä, kuhnus, jo tule!

Mutta ei. Ei tullut mies. Viimein keksi Ieva Liisa hädissänsä keinon, millä pitää hiehoa lämpimänä. Hän varisti ison kattilallisen vettä ja kaatoi sen kaivoon. Arveli, vaimo-parka:

„Kun nyt vesj siellä lämpijää, niin tottapahaan ei tok jiävy!“

Ja alussa se auttoikin. Hieho tunsi veden lämpenevän. Miten hyvältä, suloiselta se tuo haalea vesi nyt tuntuikaan! Aivan jo ilostui mieli. Kiitollisena katsoi se syvyydestänsä ylös Ieva Liisaan ja ynisi kerran laiskasti:

„Y-yyyyyy!“

Se koski Ieva Liisan sydämeen. Heltyneenä rauhoitteli hän, matkien:

„Niin . . . niin! . . . Yy . . . yyy, oma armas! . . . Auttaa Ieva Punikkiisa. Auttaa se Ieva Liisa omoosa.“

Ja hieho tuntui hänestä nyt omalta lapselta, jota on hoitanut ja kasvattanut ... tai niinhän se oli aina ennenkin tuntunut. Nyt se tuntui apua tarvitsevalta lapselta. Hän laskeutui polvillensa kaivon reunalle ja puheli taas:

„Ei oo Ievalla nuoroo, jolla nostoo kultasjtaan kaivosta ... Niin! — muutti hän äänensä maireaksi, „ei oo nuoroo, Punikkirukka ... Niin, Ievan ystävä!“

Niin lohduteltiin ja toivottiin. Hän lupaili:

„Mutta kunhan Pekka Puavalj tuop nuoran, niin sittä nostaa Ieva omasa kaivosta pois ... Niin ... niin, Ievan kulta!“

Ja taas hän hoihkasi. Ei vastausta. Kaivosta nousi vesihöyryä. Se sakeni pian, tippui sateena hiehon selkään, kasteli sen ja pilasi siten asian. Vaimo alkoi hätäytyä. Hän huusi keskellä pihaa raivoissansa:

„Pekka Puavalj hoi! Etkö sie ala joutuu! ... Tahi siut paha perii, kun tulet!“

Hädissänsä ei hän edes tullut ajatelleeksi sitä, että hänen huutonsa ei moisessa ilmassa kuulunut veräjällekään asti. Hiehon selkään alkoi muodostua vaalea huude ja sitte jääkerros. Vaimo menetti malttinsa ja vannoi näyttävänsä, kunhan vain Pekka Puavalj palaa ja hieho saadaan ensin pois kaivosta.

*

Päätettyänsä hevoskaupat, työntyivät miehet Viänäsen tupaan lumisina. Kohmettuneena puisteli Viänänen lunta vaatteistansa ja ilmoitti eukollensa:

„Ei siellä toillakaan kuule hevosen tirjkellon kilikatusta . . . Niin siellä tuo Luojan ilima tuulla lasketteloo.“

Kukaan ei siihen puheeseen sattunut tarttumaan, sillä kukin oli omissa puuhissansa. Heleka touhusi paistoksinensa, miehet lumiansa puistelivat. Viänänen niisti nenänsä, kopisteli piippuaan pankkoon ja toisteli itsekseen:

„Ei . . . ei siellä kuulu nyt tirjkellon kilineekään enee!“

Nyt jo heräsi Heleka ja tarttui asiaan, kysyen:

„Vieläkös se on tällä Pekka Puavalilla se Puikkulais-vainoolta ostettu helii-ääninen hevosen tirjkello?“

Vastaus oli myöntävä. Heleka pesi kahvikuppeja ja huokaili:

„Siellähään on sekii Puikkulais-vainoo muan povessa . . . Olj sekii tiällä muan piällä vaeltaissaan sille akalleen niin pahailikinen, jotta ei ollut yön lepuu, ei päivän rauhoo koko akalla.“

Niin myönsi Pekka Puavaljkin asian olleen. Ierikkä puolestaan taas arveli:

„Määppä sitä tiijä, jos oisj akassa ihessäänii ollut pirun verta . . . Se tavallisesti syyvetään aina akanii pahuus tään miehen niskaan.“

„No, johan sitä nyt syyvetään!“ kivahti

Helka oman sukupuolensa puolesta, vei kupit pöydälle ja jatkoi:

„Ikäänkuin ei ois miehissä ihessään pahuutta iliman muuvalta syytämättä!"

Hän aivan vilkastui puuhaillessansa selittämään, soimaillen miessukua:

„Kun on täänii Pieksänmäinj miehillä piällä niin paksu se synninnahka, jotta siitä sais jo ihe pimeyven ruhtinasii ihelleen vahvoo kengänpohja-nahkoo!"

Ja niin sukeutui väittely miesten ja naisten paremmuudesta ja pahemmuudesta. Heleka puolusti sukupuoltansa, miehet omaansa; Pekka Puavalj koetti kulkea keskiväliä, sillä hän ei ollut pikkuasioissa aivan jyrkkä. Puhuttiin yhden ja toisen akan kovuudesta ja lopuksi kysäsi Viänänen Pekka Puavaljilta:

„No, mitenkä tuo siun akka on luonnoltaan? . . . Ottaako tuo toisinaan ja riitelöö?"

Tyytyväisenä imeksi Pekka Puavalj savuja ja myönteli:

„Ka, onhaan se tainnut koisinaan sitää ilivettä pitee, mutta miteepä vahinkuu hänen riitelemisestään ja puasoomisestaan on, kun mie en siitä kuitenkaan tule tään paremmaks.“

„Ka, eihään tuosta silloin oo vahinkuu ... kun et sen siitään parane ja muutu“, pääsi Viänäseltä. Keskusteltiin aivan tosissaan. Se oli purkusään tavallista elämäntarkastelua. Heleka lämpeni asiansa puolesta ja uhitteli:

„Niinkö hyvii sittä luuletta olevanu jotta että akkoinj parantamista enee tarvihe!“

Hän touhusi tosissaan, miltei jo riitelyäänellä, nuhdellen:

„Mutta kun se synt suop syvämmessä vallan niin sitä puatuu mies akkasakii opetukselle, vaikka ihe ois sen tarpeessa!“

Työtkin menivät hänen käsissänsä nyt kuin talkoissa, kun hän naissuvun asiasta

innostuneena ja naisia kehuen morkkasi miehiä ynseillen:

„Kunhaan ei oisj jo näillää Pieksänmäinj miehillä akkoja, jotka tok pitäät kurissa, niin tokkohaan monj joutusj kapiille tielle. Ja kunhaan sittä vaeltaisivat sitä omoo leviitä tietään myöten siihen lämpimään paikkaan, niin näkisiväthään, eivätkö luut paistu.“

Oli aivan tavallista, että tämmöiset keskustelut lopuksi kallistuivat syvällisiksi, ja nytkin johduttiin pohtimaan helvettiä, sen hirmuja. Heleka uhitteli sillä uhkaillen:

„Mutta kuhaan piäsettä sinne . . . niin ettekö hään älähä, kun että akkanukaan opetuksesta ottanna ajassa vuarii!“

Todellakin! Heleka tuntui olevan voiton puolella. Miehet eivät löytäneet sopivaa vastasanaa ja niin sai hän jatkaa. Voitokkaana uhitteli hän:

„Siinä lähtöö hik piästä, kun siihen jouvutta!“

Ja purkuilman mielialaan tarttui siitä uusi vaikutin.

„Ka onhaan siinä tulta . . . siinä pätsissä!“ pääsi jo voitetulta Viänäseltä arvelu. Niin johduttiin pohtimaan helvettioppia, tai oikeastaan helvetin ulkonaista rakennetta. Pekka Puavalj arveli:

„Kyllähään siihen kun imeinen joutuu niin siinä suap tuntii . . .“

Viänänen vetäsi sieramiensa valmisteet peremmä nenän sisään ja Ierikkä sylkäsi ajattelevan näköisenä. Perinpohjin, lapsenuskolla tutkittiin koko helvettioppi. Lopuksi järkeili Pekka Puavalj sen tulesta:

„Onhaan sitä siinä pimeyven valtakunnassa tulta ja valuu niin, jotta ei tarvihe pimeyvessä vaeltoo.“

Omituista oli se kaikista, mutta mihinkäpä siitä pääsi.

*

Mutta vieläkin osui pikkuinen tiukukello lähtökohdaksi uuteen asiaan.

Juotiin näet harjakaiskahvia. Siinä oli syntynyt tovin vaitiolo. Kukin hörppi kahviansa ja oli tyytyväinen. Äänettömyyden keskeytti taas Viänänen. Hän pani kahvikuppinsa pöydälle ja arveli, kuten konsanaan jotain äskeistä asiaa muistellen:

„Vai siltä Puikkulais-vainoolta sie, Pekka Puavalj, ostit sen tirjkellon!“

„Ka, siltä“, myönnettiin tietysti. Viänänen ruopi lonkkaansa, ryhtyi panemaan tupakkaa ja muisti nyt, piipustansa asiaan johtuen:

„Se Puikkulais-vainoo se muuten olj kuulu piippuvaihtaja . . . Tiällä ajallisuuvessa vaeltaissaan, tarkotan.“

Niin alettiin lähestyä sitä asiaa, joka oli Pekka Puavalin sydäntä lähinnä. Hän katsahti Ierikän piippuun. Miten retvakka, notkea olikaan sen letku! Se oli ihan uutta punaista sahviaania, ja poimut oli-

vat ylettömän säännölliset ja sirot. Onneksi sattui Viänänen vielä lisäämään:

„Sie sitä, Pekka Puavalj, et oo tainnut näissä piippukaupoissa autuuttasj vielä myyvä?“

Oli Pekka Puavalj useita kertoja vaihtanut piippua, mutta häntä oli silloin aina petetty, eikä hän nyt tahtonut sitä ilmaista, sillä sehän olisi voinut vahingoittaa kauppaa. Ierikkä olisi luullut hänet kovin halukkaaksi ja kiskonut. Siksipä hän kiertelikin:

„Ka, eipä sitä . . . Ja mitäs tää hyvä vaihtain paraneiskaan!“ Ja hän muljautti taas samalla salavihkaa Ierikän piippuun.

Vaikea oli nytkin päästä alkuun. Siinä kierreltiin ja kaarreltiin, soudettiin jos huovattiinkin. Päästiin toki niin likelle asian ydintä, että Pekka Puavalj näön vuoksi ja kauppansa eduksi vastusteli:

„Ka, eipä miusta oikiistaan oo kaupantekiiks.“

Hän imasi savut ja selitti syynkin:

„Kaupassa pitäsj toista aina pettee jymäyttee, ja miulla kun on tää rehellisyys jo veressä ihan perjsyntinä, niin se ei tuo luonto anna pettee.“

Samaa vakuutti Ierikkäkin, ja taas kierreltiin. Päästiin askel eteenpäin, mutta taas väitti Pekka Puavalj:

„Ja toisekseen, kun tää on miulla niin hyvä piippu, jotta ei sitä sen parempoo tupakkamyöpelii oo kaikissa herraspaikoissakaan . . . niin jotta mitäpä tää just vaihtain paranoo!“

„Onhaan siulla hyvä luuvarspiippu“, myöntää äännähti Viänänen, mutta huomautti samalla, asiaa edistääksensä:

„Mutta tällä Ierikällä on sen sijaan lankvars.“

Niin. Siinäpä se. Mieli sitä teki, hiljakseen, mutta sitä varmemmin. Vielä hän esteli hetkisen, mutta sitte jo myönnytteli:

„Vaikka mitäpäs tuosta siks toisekseen suris, jos niinkun kaupakskii sattusj tulemaan!“

Ja niin päästiin varsinaiseen alkuun. Tarkasteltiin jo piippuja. Pekka Puavalj puhalsi Ierikän piippuun niin että posket olivat pullollansa ja morkkaili:

„Ahashenkinen se on . . . Niin on tuo hikreikä ahas ja tukossa kun tään syntisen autuuven tie.“

„Ka, eipä se oo paljo seleväreikäsemp kuin tääkään siun piippu“, moitti Ierikkä vuorostansa hänen piippuansa.

Mutta miten pehmeältä ja notkealta tuntuikaan Pekka Puavalista tuo letkuvarsi, nyt kun hän sitä käsissänsä piteli ja taivutteli! Hänen mielitekonsa kehittyi herttaisimmillensa. Mutta hän yritti toki olla mies, jota ei petetä, mies, joka ymmärtää miehen asiat. Hän kehua väännätteli omaa piippuansa, tai luuvarsipiippua yleensä ja arvosteli letkuvartta:

„Ne ovat yleesä nämä lankvarret ronkelisii . . . Kun vuan vähäkää polttaa, niin jo rupijaa kerääntymään sitä hikii savureikään ja kohta haisoo koko vars piipun ihvelle . . . Piipun, piipun ihvelle haisoo koko myöpelj!" lopetti hän siivota tuherrellen piestikalla piipunperää ja kun Ierikkä kehui letkuvarren retvakkuutta, sen notkeutta, vänkäsi hän vastaan, väittäen:

„Ka, miteepäs hyvee siitä on tässä tupakan poltossa siitä paljaasta varren vääntymisestä . . . Ihe savuhaan se on siinä se piäasii."

Ja taas hän tuhraili, piipunvartta puhdistellen ja letkuvartta piippua soimaillen, ja kun Viänänen siihen huomautti, että savuahan sitä tulee letkuvarrestakin, tenäsi hän tuhertaessansa:

„Ka, eropa sillä on savullakii, jos se tuloo puhtaasta luuvarresta, tahi siitä ihvisen langin läp."

Mutta silloin tarttui asiaan Heleka, tokaisten ynseästi:

„No mikähään välj tuolla nyt on!... Savu kuin savu, tuljpa häntä vaikka kissan hännästä!"

Tämä rutto puhe pani kaikki vähäksi aikaa vaikenemaan. Mutta kohta selvisi toki Pekka Puavalin äly, ja hän äännähti:

„Ka, eipä ne akat ymmärrä savun piälle mitään!"

Siitä saivat toisetkin miehet rohkeutta ja alkoivat puolustaa omaansa. Ensiksi murahti vielä Pekka Puavalj lisäksi äskeiseen:

„Sillä on sillä tok savulla välj."

„O-on... on sillä välj!" vahvisti Viänänenkin innokkaasti ja Ierikkä ihan lämmiten huudahti:

„No ilimankos se oisj ero maulla, jos ei ihellään savulla ois mitään välii, vaan kaikki ois vuan yhenlaista kitkeree...

jotta vetjpä häntä henkeesä vaikka puun savuu!“

Siitä sukeutui omituinen välikysymys, onko yhden tupakan savu parempaa kuin toisenkaan. Väiteltiin aivan tosissaan. Asia rupesi jo ottamaan niin kovalle, että Viänäsen käski vaimoansa:

„Oo joutavoo kinoomata... Eivät ne akat kuitenkaan ymmärrä tupakan piälle mitään, enemmän kuin piru autuuven.“

Mutta Heleka koki sitä lujemmin pitää yksinään puoliansa kolmea miestä vastaan. Tiukasti väitti hän oman kantansa puolesta:

„No, sillä nyt ei oo mitään eruu, palopa siinä nokan eissä mitä rutoo hyväsä . . . kunhaan vuan tuloo piipun vartta myöten savuu suuhun, niin sillä hyvä... Ei sitä piäse yhellä savulla enemmän autuvaaks kuin toisellakaan.“

Sillä tavalla alkoi inttely laajeta. Pekka Puavalj selittää tökersi Helekaa vastaan:

„Vaikka nyt ei järkijään autuvaaks asti

tulosta oo välii, niin on siitä tok oikiille tupakan tuntijalle tässä muallisessa suhteessa toisen tupakan savusta etuu enemmän kuin toisen.“

„O-oon . . . on siitä“, puolustivat toiset yhtenä miehenä omaansa ja tupakka-asian kunniaa, ja Pekka Puavalj vielä lujitti:

„Ka, sanoohan sen jo tääkii selevä järk.“

VI

Tämä välikysymys oli keskeyttänyt varsinaisen asian, mutta pian siihen taas onnistuttiin palaamaan. Väiteltiin yhä, kierreltiin ja kehuttiin. Viimein muisti Pekka Puavalj asiansakin, tosin himmeästi, tajusi jo ajan olevan kiirehtiä ja myönsi rutosti:

„Ka, kun oot kerran pettee jutkauttanna hevoskaupassa, niin pettee jysäytä yhellä tielläsj tässä piippukaupassakii . . . Sittepähään on sinullaa jo helevetin molemmat

avaimet vyötäisilläsj . . . niin jotta piäset kolokuttamatta sinne sisään!“

Niin se alkoi kauppa valmistua. Tingittiin vain välirahoilla. Markasta lähdettiin, mutta loppujen lopuksi tuli siitäkin huikkokauppa. Kun kaupat oli tehty, järkeili Pekka Puavalj:

„Yhellä tielläpähään suop nyt akka soimata minuukii molemmista kaupoista . . . tään piipun ja hevosen, niin ei tarvihe kahteen erään riijellä.“

Miten tyytyväisenä poltteli kaan nyt Pekka Puavalj uutta piippuansa! Ei hänellä ollut elinikänänsä vielä ollut näin komeaa piippua. Väkisinkin veti se aina silmäyksen puoleensa, ja aivan vaistomaisesti taivutteli hän sen notkeaa vartta.

Ja lopuksi alkoi kauppojen jälkiarvostelu. Siihen johtavan puhelun alotti Pekka Puavalj, tyytyväisenä leikkisästi järkeillen:

„No, nytpä se onii tää imeinen niin täyvellisesti uuvessa mynstingissä, jotta ei

oo enee jälellä muuta vanhoo kuin ijäisyyven toivo ja sittä se perjsynt."

Siitä sukeutui juttelu. Puhuttiin kaupan eduista yleensä. Lopuksi vahvisteli Ierikkä:

„Ka, paljasta etuuhaan sitä on kaupasta, kun sitä teköö niin rehellisesti, jotta ei jiä sitä pahoo omootuntuu."

„Etuu . . . etuuhaan siitä kaupasta on", myöntelivät toisetkin, ja lämpimässä tuvassa vallitsi purkuilman sula sovinto.

Mutta sitte syntyi taas vaitiolo. Heleka teki kuontaloa. Viänänen leikkeli tupakkaa äänettömänä. Asiat tuntuivat jo loppuneen. Pekka Puavalj muisti nyt taas asiansa ja varustautui pyytämään lainaksi nuoraa, jota hakemassa hän oli. Tarpeellinen puheen alkukin oli hänellä jo valmiina kielellä. Hän aikoi vain imaista vielä savut ja sitte sanoa.

Mutta silloin sotkikin Viänänen alun. Tämä näet muisti jotakin ja katkaisi äänettömyyden, oudostelemalla äkkiä:

„Vai et sitä siekään, Pekka Puavalj, parane akan riitelyistä!“

Siitä kehittyikin vilkas pohdinta, joka toki onneksi johti Pekka Puavalin asiaan: hiehon kaivossaoloon ja nuoraan. Siinä pohdittaessa selitteli Pekka Puavalj kerrankin:

„Ka, eipähään tuota oo tullut miullakaan kallistetuks korvoo niille akan torille senkään vertoo, jotta ois suanut selevän, onko se oikiita riitoo, vaiko vuan erityistä rakkautta.“

Heleka oli jo aikoja tarrannut puheluun. Hän puolusti sukupuolensa oikeuksia ja äänsi nyt äskeisen johdosta hieman jo suuttuneena ja kuin moittien:

„Kyllähän työ miehet ootta hyvii kaluja! ... Ensin otatte akan ja sittä piettä vuan pilikkanannu ... Vaikka toisella oisj kuin tärkii asii riijeltävänä!“

Mutta miehet puolustivat tosissansa Pekka Puavalia, vaikka sanat olivatkin maan ta-

van mukaan leikkisät. Ja Pekka Puavalj itse selittää jauhoi:

„Mitees siitä on sittä hyötyy, jos niille kallistaa korvasa . . .“

Hän sylkäsi suun puhtaaksi ja selitteli edelleen:

„Niinkuin nyt sekii ukko Uatam, kun kallisti korvasa akkasa, sen Ievan lirkutuksille, niin . . .“

Se oli aivan lyövä todistus. Miehet olivat voitokkaat, tosissaan, aivan innostuneina. Heleka oli voitettu, ja hän selvittäytyi koko asiasta ynseällä äännähtämisellä:

„Kyllähään työ ootte yksii Uatamloita koko tään Pieksänmäin miehet!“

Miehet olivat aivan kuin lämmenneet keskustelusta. Pekka Puavalj oli itse tyytyväisyys, ja ikäänkuin selittääksensä, että hänen väitteellänsä oli perustus nykyoloissakin, alkoi hän kertoa kaivonkaivustansa ja kuvailla siitä johtunutta hiehon onnettomuutta. Rauhallisena alotti hän:

„Niinkuin nyt tääkii miun akka . . . tää Ieva . . .“

Ja hän kertoi nyt, miten Ieva Liisa oli neljäkymmentä vuotta, aivan häistä asti kiusannut häntä kaivontekoon, miten hän oli pysynyt sille kiusaukselle kuurona, ei ollut kuulevinansakaan, kunnes nyt viime kesänä oli erehtynyt, ja mikä oli seurauksena. Hän lopetti:

„Mutta kun se vatkutti ja vatkutti, jotta ei hänelle kelepoo tää järv-vesj, vuan pitää suoha kaivo, jossa on muavettä, vaikka Muavettähää tää on koko tää puolj Pieksänmäkii“ — hän näet asui Pieksänmäen Maavedenkylässä — „niin mie kaivoinj, ja nyt on hieho kaivossa, kun tottelin akkoo.“

Nyt se siis alkoi selvitä Pekka Puavalin varsinainen tehtävä, se jonka vuoksi hän oli täällä piippua ja hevosta vaihtamassa sekä pohtimassa syviä asioita. Kohta se valkenikin koko väelle aivan juuriansa myöten, ja Heleka siunaili;

„No herraisä varjelkoon! . . . Johaan mie ennustin, kun kiärme viime kesänä tulj pihaan, jotta tässä kylässä tapahtuu kerran vielä onnettomuus.“

Hän touhusi ja lopetti voitokkaalla:

„Ja niinpäs käv . . . Niin käv kuin olj ennustettu.“

Näin oli Pekka Puavalj saanut asiansa toimitetuksi, oli saanut nuoran ja varustautui tyytyväisenä lähtemään, uusi piippu hampaissa.

Mutta juuri silloin saapui häntä kiirehtimään lähetetty Lopo. Lumisena työntyi hän tupaan, puisteli itseänsä, siunaili ja sadatteli ilmaa. Viänänenkin yhtyi siihen purkuilman sättimiseen, myönnytellen:

„Onhaan siellä nyt ilima . . . Niin jotta ei siellä kuulu tavallinen hevosen tirjkellon kilikatuskaan . . .“

Sen myönsi Lopokin, siunaillen:

„Ei tuolla nyt enee kuulusj vaikka alakasj ihtesä kuoleman iso tirjkello kalakat-

too ja kumista tuolla Pieksänmäin tapulin tornissa!“

Ihan sitä vaiettiin ajatellessa, että ei satuttaisi senkään kellon moiketta kuulemaan. Vaiettiin kunnes Pekka Puavalj oikasi huomauttaen:

„Kyllä sen tok sen kellon kilikatuksen kuuloo . . .“

Toisetkin miettivät samaa ja Vienänen vastasi vakavana:

„Kuuloohaan sitä sen . . .“

Kuulee . . . kuulee . . . Se oli varma. Ja se kello voi kilahtaa purkupäivänäkin, keskellä sen rauhaisaa tuvanlämpimää . . .

Semmoiseksi oli nyt äkkiä muuttunut mieliala. Ja siksipä kiirehtikin Pekka Puavalj lähtöänsä, auttaakseen hiehoa pois kaivosta. Mutta nyt viivytti Lopo, joka oli uneuttanut kuppasarvensa Pekka Puavalin mökille, eikä siis voinut lähteä Ierikän vaimoa kuppaamaan, ennenkuin

nouti sarvensa. Pekka Puavalin reessä lupasi hän lähteä niitä peräämään, mutta joi nyt kahvia, ja siksi täytyi Pekka Puavalin vieläkin hetkinen odottaa.

Lopultakin oltiin jo lähdössä. Pekka Puavalj haparoi hattua päähänsä, yhä toki penkillä istuen, ja varustautui jo viisastelemaan leikkisiä jäähyväisiänsä.

Mutta silloin tunkeutuikin tupaan Mikko Suruton. Tämä oli ajanut Pekka Puavalin mökin ohi. Ieva Liisa oli kertonut asian ja käskenyt ilmoittaa, ettei tarvinnut tuoda nuoraa, sillä hieho oli jo kuollut kaivoon.

Apu olisi siis tullut liian myöhään.

Hetkinen vaiettiin. Äänettömyyden katkasi nytkin Viänänen arvellen:

„Ka, se sitte kilikaht hänelle se kuoleman iso tirjkello!"

Heleka siunaili, Lopo päivitteli ja Ierikkäkin nyt vahvisti:

„Niin jotta näkyy se toillaa se tirjkello osoovan kilikattoo niin, jotta hiän kuuluu purkuilimallakii."

Se oli panna muut jo miettimään Pekka Puavalia kohdannutta vahinkoa, ja ehdittiin olla pikku tovi ääneti, kunnes Pekka Puavalj huomautti rauhallisena:

„Ka, sittäpä tässä ei oo enee mitään niin tulista kiirettä . . . kun se hieho jo kuitenii kuolj!“

Eikä hän siis ruvennutkaan lisäämään surullansa pituuttansa. Maallisessa kuten hengellisessäkin asiassansa hän oli niitä kadehtittavia luonnon ihmisiä, jotka eivät tarvitse uudesta syntyä tullakseen siksi — lapseksi — joiden on taivaanvaltakunta. Hän ja he kaikki oli aina valmis kuulemaan kuolemankin tirjkellon kilahdusta.

VII

Lopultakin ajaa lasketteli hän kotiin. Itse hän kökötti rekipahasensa sepipuolella polvillansa, ja Lopo istui kantapuolella. Hevosparka kahlasi kinoksissa vaivaloisesti ja rekivaivainen souteli joskus niiden selällä kuin venerämä aalloilla. Siinä näyssä oli jotakin hauskaakin, vaikka samalla hyvin pienen ja vaivaisen näköistä.

Ja siinä ajaa körötellessänsä alkoi hän nyt Lopo Leenalle puhella asiasta. Ensiksi hän ihmetteli:

„Vai herkesj ja kuolj se hieho! . . . Ei ois luullut, jotta ilikijää tehä semmoisen pillan taloon, jotta hyppevää kaivosta kuolemoo ehtimään!“

„Ka, tottapa se hänellekii pist piähän, jotta pois sitä pitää mualimasta lähtii“, arveli siihen Lopo. Pekka Puavalj tarkasteli uuden tammansa menoa, mietiksi ja puheli taas kuin jostain puhuaksensa:

„Kun saikii se kaivo kaivetuks siihen keskelle pihoo . . . Ikäänkuin tätä eto heroo, kuin nyt tätä vein-joutavoo, ei oois suanut avannostaa sen vertoo, minkä tää köyhä tarvihtoo sitä juuvakseen ja vuatteihen pesuveiks!“

„Ka, siihenpään tuon kaivotj!“ sanoa tokaisi Lopo. Pekka Puavalista tuntui kuin olisi Lopo noilla sanoilla syyttänyt häntä, ja hän alkoi puolustautua, selitellen:

„Ka kunpa se tää Ieva Liisa jo riijellä räkätti aina hiäpäivästä asti, elikkä siis jo neljäkymmentä vuotta siitä, kun ei

oo kaivuu, vuan pitää vesj kantoo talavellakii avannosta asti, niin mie lopulla sittä tässä jo arvelin jotta: ka, kaivaa hänet kaivon, niin ei oo tok sittä akalla enee asiita mistä riijellä! . . . Ja sillä lailla se sittä tulj kaivetuks."

Hän oli siis mielestänsä syytön. Lopokin sen myönsi, mutta huomauttaa tokaisi toki:

„Kas, kun et pannut silloin järkiään jo kantta!"

Siis se aamullinen Ieva Liisan syytös. Vaistomaisesti etsi hän sillekin seikalle taas selitystä, ei niin suuresti puolustusta, vaan ei löytänyt kiireessä parempaa kuin:

„Ka, eipä meillä vielä sillonj ollut tätä hiehuukaan, kun tää olj vasta vasikka . . . niin jotta mistäs sen eiltäpäin näk!"

Se selitys tuntui hänestä niin luonnolliselta, että hän jatkoi valaistukseksi:

„Ja kun ei siks toisekseen kerran sekään emälehmä oo siihen hypännyt, niin

kukas sitä luul, jotta se tää hieho on emeesä tuhmemp ja mänöö kylymään talaviveteen kuolemaan."

Niin hän järkeili, rauhottui ja lohdutteli Lopoakin selittämällä:

„No, jos hiän kuolj, niin suophaan tok nahkan ja lihat . . . Ja ainahaan emälehmä pitää uuvesta hiehosta huolen."

Jo mieli rohkaistuikin oitis aivan ennallensa. Hän nykäsi ohjaksesta ja selitteli:

„Sitä tää imeinen aina kestää hiehon kuolemat ja muut mualliset asiit kun teköö vuan kovasti muatyötä ja uskoo."

Siinä siis hänen elämänviisautensa. Kun me ylpeät henki-ihmiset liikuttavan nöyrinä ja toimeliaan liikemiehen taidolla etsimme kansanvallanaikoina kultaa kansan karkean kuoren alta, etsi hän sitä maan kovasta kuoresta. Ja siksi maata pötköttääkin hän nyt Aabrahaamin helmassa, sielläkään omia ihailtavia luonnontapojansa, omaaitseänsä ujostelematta.

Niin: Siellä hän makaa ja anteeksiantavasti hymyilee hän meille kuivuneille hengille, meille joilla on tärkeämmät hiehot kaivossa, meille jotka väärästä paikasta kultaa etsiessämme hävitämme maailmasta luonnonhelmen, Pekka Puavalin, hänet jonka sieluelämä oli arkipäiväisen koruton, viaton haluissansakin, hänet jonka henki oli aina, onnettomuuksissakin, terve, luonnontuore ja mehevä kuin keväisen pihlajan tyvi.

Niin: Hänen hävittyänsä on maailma köyhä ja kuiva kuin mauton ja pihkaton puu ja sairashenkinen kuin kultakuumeisten ja spitaalisten lohduton maa.

* * *

Mutta menemme asian loppuun.

He lähestyivät jo kotimökkiä. Eräässä alamäessä, suojapaikassa, jossa oli vähimmin lunta, oli tamma alkanut juosta lököttellä. Pekka Puavalj siitä innostui, muisti

hevoskauppaansa, piteli jo tammapahaista ohjaksista kuin kelpo juoksijaa ja jo kehuksi:

„Vaihonj Ierikän kansa tässä tammoja niin jotta piäsj nyt irti siitä aitimuksesta riesasta, jolta ei enee säilynnä mikää, vaikka oisj ollut kirkon tornin korkuinen aita sen ympärillä!“

Ja herkässä mielessä kuvastui oitis kuin olisi hän kaupassa voittanut ja se voitto korvaisi nyt hiehon menetyksestä tulleen vahingon ja kaiken muun. Hän puheli ja kehuksi ja oli kuin lapsi, joka on saanut lelunsa. Ei hän vielä aavistanutkaan, että tammalla oli pahoja tapoja; että se iukui ja potkikin, joten hän ei siis ollut voittanut, jos ei hävinnytkään. Innostuneena kehui hän:

„Siinä on nyt tamma, jolla ei oo pattii polovessa eikä oo pahoja iliveitä, mutta sen pitää olla niin siivoluonteinen elävä, jotta

se on kuin syntiinlankiimaton pienj laps joka ei ies itkiikään osoo."

Ei se Lopoa innostuttanut, mutta kuunteli hän kuitenkin ja myönnytteli, pyyhkien karvavantuulla nenänsä aluksen. Yhä innokkaampana ylisteli Pekka Puavalj:

„Ja juoksemaanni se on semmoinen lintu, jotta jos sille ruoskoo antaa ja ärjäsöö, niin nuokii mehän puut mänöö silimissä ihan yhtenä vilinänä, josta ei sua enee mitään selevee!"

Hän innostui siitä niin, että riuhtasi tammaa ohjaksista, lyödä sukasi ja karjasi:

„Häh!"

Tamma läksi juosta könttyyttämään ja oli jo kerran tupertua turvallensa lumeen. Ajaja äyskäsi uudestaan ja antoi ohjaksen perillä minkä ennätti, tahtoen Lopolle näyttää tamman juoksun. Nyt tamma jo nelistää könttyytteli ja reki-rähjä reuhkasi perästä. Tuntui aivan mahtavalta se meno.

Oli kuin olisivat todellakin puut vilisseet silmissä. Hän piteli ja sosotteli hevosta, ärjäsi joskus ja antautui siihen menoon kokonansa, ja sitä kyytiä porhalsivat he mökin pihalle, Pekka Puavalin yhä kehuessa:

„Kyllä se on miulle niin eullinen kauppa, jotta ei tarvihe pelätä Ierikän puolella olevan siinä tulevassa elämässä vastuuta siitä, jotta muka ois hiän onnistunna kaupassa minuu pujauttamaan.“

*

Ja entäs kotona? Siellä odotti Ieva Liisa rippisanat valmiina, ja nyt niitä alkoi tulla. Mutta rauhallisena kuunteli mies. Tyynenä riisui hän hevosensa, ei ollut riitaa kuulevinansakaan, kehasi vain Ieva Liisalle uutta tammaansa ja kehotti tulemaan katsomaan.

Mutta ei Ieva Liisa tullut, ei välittänyt koko hevosesta, vaan hääri kaivon luona.

Pekka Puavalj aherteli yksin, taputteli ja tyynnytteli uutta tammaa, pyyhki sen selästä lunta ja aikoi viedä sen suojaan.

Mutta sitä ennen päätti hän koputtaa sen takajaloista tierot. Turvallisena kömpi hän sen taakse ja tarttui takajalkaan, aikoen sitä nostaa.

Mutta silloin! Tamma oli päässyt pelostansa. Se iukasi, potkasi ja luimisti. Potkaisu sysäsi Pekka Puavalin pehmeään lumikinokseen kumoon. Hän hämmästyi, kömpi nietoksesta jaloilleen, raapasi niskaansa, oli hämmästyksestä kuin pilvistä pudonnut ja pökertynyt ja huusi torailevalle Ieva Liisalleen ihmeissänsä:

„Ieva Liisa hoi! Tää uus tamman pahulainen onii iukujoo sorttii!“
